

א) לעיל סו"ט (ג) שנת מו.
ו) (א) (חולין קלה. לעיל
סו"ט: ג) (ד) (מוס' שפיעת
פ"ח) (ה) ז"מ סב (מוס'
דב"מ ספ"ה) לקמן ק"ב.
ז) שנת ל. ו"ג מריס כח:
ח) ז"מ (מת): סב.
ט) ימות כב: פנהרין פה.
י) ז"מ ד. מכות ח"ג.
יא) מגינה כו. (ט) ז"מ סב.
יב) (מוספתא דב"מ פ"ח).
יג) צ"ה מט. ע"ט. (ט) במוס'
ר"פ איתא, בללצו לו
ארוס. וכו"ל.

תורה אור השלם

1. ודקה פי חטא ואשם
והשיב את הגזלה אשר
גזל או את העשק אשר
עשק או את הפקדון
אשר הפקד אהו או את
האבדה אשר נמצא:
ויקרא בג
2. אלהים לא תקלל
וְנִשְׂאָ בַעַמְדָּךְ לֹא תִאָּרֵר.
שמות כו כז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין מיבין
ו'י' וקסבר רבות. כ"כ ע"ל
כ"כ במלה רש"י דף ק"ב:
(ב) תוס' ד"ה ותן ו'י'
שפירא לקמן. כ"כ דף
ז"כ ע"כ ד"ה בשנת לפי
פ"ח: (ג) ד"ה או עשה
למולא יתן לריבא את ה'
שיש לו להחזיר
מילתא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין רוח
הכמים כ"ה אין רוח
הכמה. ע"י מו"ט פ"ג
משנה י' ל'אבות:

רבינו חננאל (המשך)

משנה זו. ומתבין עליה
(הגיה) (הגיה) להן אביהן
מעות של ריבית אף
של ריבית שדורשין שהן
של ריבית אין חייבין
להחזיר. הן אין חייבין
להחזיר. הא אביהן חייב
להחזיר. ופרקיין אביהן
אינו חייב להחזיר וכל
שכן בניה. ומשום דביע
מיתנא סופא בדידהו,
(הגיה) (הגיה) להן אביהן
פרה או טלית גזילה
וכל דבר המסויים חייבין
להחזיר מפני כבוד אביהן,
והוא שעשה תשובה ולא
הספיק להחזיר. ואף על
פי שאין מקבלין מהן
עד שמה. כיון שהן גולה
קיימת בניו חייבין להחזיר
מפני כבוד אביהן, תנא
נמי יורשא בדידהו. ויבין
שאין מקבלין מהן למה
מחזירין. ומקמינן לה
כדי לצאת ידי שמים.
ומתבין, הרעיק והגבאין
והמוכסין תשובתן קשה
ובר'י. ואסיקנא לשמעתא
כולהו לאחר תקנה
וכי עשו תקנה בגזילה
שיניה קיימת אבלי גזילה
קיימת הדרא בעינה.

אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. כלומר הכי אמר שמואל יש
שאומר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא קצירא ליה:
הנשפיעים. אע"פ שנשתנה חזרת בעיניה כמות שהיא עכשיו
ואפי' השפיעה דשינוי לא קני: וא"ס משנפנו. דקתני דלא משלם
כלים אלא דמי עלים אלתא קני
בשינוי: עד שזעזעו פטור. לגמרי
והכל תקנת השנים אינה ואפי' הכי
קני בשינוי: **מסניסין מוקי לה רבי**
יוחנן בגזול עלים משופים כו'. משום
הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום
תקנת השנים הוא דשינוי כי האי
לאו שינוי הוא: אין רוח חכמים
נוחה הימנו. אין רוח חכמה וחסידות
בקרבו: אין חייבין להחזיר. דכתיב
והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא
גזול מידי דקנינהו בשינוי רשות וקסבר
רשות (ה) יורש כרשות לוקח דמי:
המסויים. דבר הניכר לרזים זו היא
שגזל פלוני והניחה ליורשו: **צעוסה**
מעשה עמך. וזה לא עשה מעשה עמו
ואינן חייבין בכבודו: **רז פנחס.** צמומר
בקודש (מגינה כו.): ואי לא גזול לא גזול.
ואמאי קרי להו גולנין: **אע"פ שגבו**
וכל שכן לא גבו דמקריעיה שטרא:
הרועים. גולנים הם לרעות בהמות
בשדות אחרים: **גבאים.** של מלך
לגבות כסף גולגלתא וארנונא ושקלי
טפוי: **ספונסא קשה.** שגזלו הרבים
ואין יודעים למי להחזיר: **ומחזירין**
למכירין. למי שמכיר שלו שגולוהו:
צרוס שיחין ומערוס. להכניס כסן
מיס לשמות דהו דבר הלכך לכל
ויהנו מהן הנגולים. אלתא אהדורי
בעי: **קודם סקנה.** שצמי רבי
נשנית משנה זו דמחייב למהדר: **גזילה**

כבוד אביהם חייבין להחזיר אקרי כאן
ב'עושה מעשה עמך כדאמר רב פנחס בשעשה תשובה הכא נמי
בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה איבעי ליה לאהדורי שלא
הספיק להחזיר עד שמת תא שמע (ה) הגולנים ומלווי ברבית אע"פ שגבו
מחזירין גולנין מאי שגבו איכא אי גזול גזול ואי לא גזול לא גזול אלא אימא
הגולנין ומאי ניהו מלווי רביות אע"פ שגבו מחזירין אמרי מחזירין ואין
מקבלין מהם אלא למה מחזירין לצאת ידי שמים ת"ש (ה) הרועים והגבאין
והמוכסין תשובתן קשה ומחזירין למכירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם
ואלא למה מחזירין לצאת ידי שמים אי הכי אמאי תשובתן קשה ועוד אימא
סיפא (ו) ושאיין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור ואמר רב חסדא יבורות שיחין
ומעורות אלא לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה והשתא דאמר רב
נחמן ב'שאיין גזילה קיימת אפילו תימא אידי ואידי לאחר תקנה ולא קשיא
כאן

אמרו ר' יוחנן דבר תורה
גולה המשתנת, כגון שגול
עצים משופין ועשאיין
כלים דאפשר לפרקן
והוא שינוי הדרד למילתיה
וכיוצא. הגולה עצמה
חוזרת בעיניה שני והשיב
את הגולה אשר גזל, מכל
מקום. ועשו דברי תקנה
להיות נוטל דמים מפני
תקנת שבין. מעשה באחד
שביקש לעשות תשובה
אמרו לו. אשתו אם
אתה עושה תשובה אפילו
דמי אבנט אינו שלך
ונמנע ולא עשה תשובה,
באותה שעה אמרו הגולנין
ומלווי ברבית שהחזירו
אין מקבלין מהן וכל
המקבל מהן אין רוח
הכמי נוחה הימנו. אמר
ר' יוחנן בימי רבי נשנית

ורתנן לא הספיק איתנו לו ב'. תימה דלא מייתי מתני' דבהמה
והזקינה עבדים והזקינה דמשלם כשעת הגזילה לקמן (דף טו):
ואפי' ר"מ לא פליג אלא בעבדים ליתא למימר דלדבריהם דרבנן
קאמר להו כדבעי למימר לקמן (דף טז). דהא ר"מ אית ליה דשינוי
קונה גבי נותן זמר לזבט (לקמן ק): ועוד
הא קתני גזל מטבע ונסדק משלם
כשעת הגזילה (לקמן טו): וי"ל דכל הני
הוי מלי למימר דהוה קסם ואח"כ
מחלוקת דפליגי לקמן (ק): ר"מ ור"י
ט' זבזבו לו אדום וזבזבו שחור ואע"ג
דטעמא דר' יהודה לא משום דסבר
שינוי אין קונה כמו שאפרש לקמן
(ט) מ"מ היינו יכולים לדחות כן אצל
היאך דלא הספיק ליטנו אין לדחות
דלפי' הוי קסם צדלא מסכת ומחלוקת
במסכת אחריתי אית ליה לר' יוחנן
הלכה כקסם משנה:

בימי רבי נשנית משנה זו. אור"ת
דלא לפניו ולא לאחריו אלא
לדורו דוקא תקן משום מעשה שהיה
ולא לדורות הבאין דהא מעשים
בכל יום שמקבלים מן הגולנים ודנין
דיני גזילות כי ההוא דגזול פדנא
דגזול לקמן (דף טו): וההוא נרשאה
דגנב ספירא (לקמן דף קטו). וההוא
רעיא דפ"ק דב"מ (דף ה). ונסכא
דרכי אבא (ב"ב דף ג): ואמר נמי
באזוהו נשך (ב"מ דף סא): דרבי
קלוה יואה צדיינן ולכך לא פריך
לקמן אלא מצרייתות דהוה שונה
ר' חייא שהיה תלמידו דרבי ולא
הקשה ממתני' דקתני משלם כשעת
הגזילה לפי שהמשניות היו קודם
רבי אלא שרבי סדרס אצל צרייתות
היה שונה ר' חייא מה שהיה מוסף
רבי על המשניות ור"י אומר דמתני'
לא ה"מ למפרך דלא תקן רבי דאין
מקבלים אלא מאותן בני אדם שרוב
עסק ומחיתם בך והיו ניוונים
בגזל ארצות ומתפרנסים בך כל
ימיהם דקתני הגולנין ומלווי ברבית
דמשמע שאומנותם בך וכן רועים
וכל הנהו דמייתי אצל ממתניתין לא
פריך שלא עשו תקנה מלקבל מהלם
שגזלו ומלוה ברבית באקראי בעלמא
אצל אין לפרש דלכתי לא פריך
ממתני' משום דרבי לא תיקן אלא
באותם שעשו תשובה וכרייתא דמוכח
מינה מיירי בעבד תשובה מדקתני
וחייבים להחזיר מפני כבוד אביהם
מכ"מ היאך דגולנים ומלווי ברבית
לא משמע דאיידי בעבדי תשובה

ועוד שכל אדם יכול להערים
שעשה תשובה ויחזור מעצמו ולא יקבלו ממנו וכן היאך לכלל הכלים
נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו והיאך דסוף אלו מליאות (ב"מ דף ג): דקאמר צימי רבי נשנית משנה זו הכל מפרש ר"ת דלא נשנית
אלא לההוא דרא וכן היאך דהוריות (דף יג): ואין להאריך:

הא אביהם חייב להחזיר. ואם תאמר ללאת ידי שמים קאמר ויש לומר דדייק מדנקט לשון חייבין דהוה ליה למימר אין מחזירין דהוה
משמע הא אביהן מחזיר ללאת ידי שמים: **אי עשה תשובה ב'.** וא"ת ולימא כגון שלא קיבלו ממנו דאין מקבלין מהם וי"ל
דאם החזיר ולא קיבלו ממנו לא מחייבין צניס להחזיר מפני כבוד אביהן דתו ליתא גנאי א"נ דבזר המסויים ומקבלין מהן מפני כבודו
ומשי בשלא הספיק להחזיר עד שמת לפיכך חייבים צניס להחזיר מפני כבוד אביהן ומקבלין מהן דלא שייכא תקנה גבי צניס ועי"ל
מאי בעי גביה דאיבעי ליה למוכרו או להזיף מתחת ידו ומדלא חשש לכבודו א"כ אמאי חייבין צניס להחזיר וכן ז"ל באזוהו נשך
(ב"מ דף טו). וס' ד"ה תנאי דשם לא יתכן לפרש בע"א דפרוך מהא צרייתא למ"ד רבית קלוה אין יואה צדיינן דלא פריך חייב
להחזיר ומשני כי הכא ופריך אי עבד תשובה מאי בעי גביה ומאי קושיא אי רבית קלוה אין יואה צדיינן אין חייב להחזיר אפילו
ללאת ידי שמים כדמוכח התם דפרוך מההיא דמייתי בסמוך הגולנים ומלווי רביות אע"פ שגבו מחזירין ומשני תנאי היא ולא משני
בצא ללאת ידי שמים כדמשני הכא בסמוך דכיון דדרשין למיתה ניתן ולא להשבון או למורא ניתן ולא להשבון אפי' ללאת ידי שמים לא
מחייב ולא כפי' ריבין שפירש למורא ניתן (ו) היאך את ה' והחדד מיראתו ולא להשבון על פי צ"ד אלא ז"ל דהכי פריך מאי בעי גביה
דכיון דלא חשש למורא ולהזיף או להחזיר מפני כבודו תו לא מחייב צניס משום כבוד אביהן: **לצאת ידי שמים.** צפרק איהו
נשך לא ה"מ לשנויי הכי למ"ד רבית קלוה אינה יואה צדיינן דלדידיה אפי' ללאת ידי שמים לא מחייב דפרשיית וסוגיא דהכא כמ"ד
רבית קלוה יואה צדיינן אלא דמיקנו דאין מקבלין מדרבנן ולא שייך לשנויי הכא תנאי היא כדמשני התם דהנהו תנאי דהתם קדמו:

יא א מיי פ"ב מהל' גולה
ואבדה הלכה ב עיין
בהשגות ובמ"מ סמך עשין
עג טו"ש"ע ח"מ ק"י שסכ
סני ב:
יב ב מיי שם הל' י סמך
שם טו"ש"ע ח"מ ק"י
שם סני ה:
יג ג מיי פ"א מהל' גולה
ואבדה הלכה יג ופ"ד
מהל' גולה וזה הלכה ה
סמך לאין קבנ ועשין עג
טו"ש"ע ח"מ ק"י שסו סני
ה:
יד ד מיי פ"ד מהל' גולה
וליה הלכה ה סמך
לאין קבנ טו"ש"ע י"ד ק"י
קסא סני ז:
טו ה ו טו"ש"ע ח"מ ק"י
שסו סני ב:
טז ח ח מיי פ"א מהל'
גולה ואבדה הל' יג
סמך עשין עג טו"ש"ע ח"מ
ק"י שסו סני ה:
יז

מוסר רש"י

הלכה כסמך משנה.
רבי הוא סדר התענה
ובשרה דברי מסך וישו
בשני שאלן סמך ולא
הוכר שם אומרו עליהן
כדי שלא יהו שניין מפי
יחד ונאלץ כאלו נשנו
מפי המדברים וישו ממותן
(ביצה ב). לא הספיק
ליהנו לו. ללאת הגו
לכסן (ועי"ל טו). עד
שבבעו. יתאלס או (וחזיון
קדוה). פטור. דקנייה
בשני דהוה ליה כמנין
מתנת דהוה או שאלנן
(טו) ודמיס נמי לא
משלם דלאו גזל גומר
הוא, דלא מטא לרייה
(ועי"ל ג). דאין כיון יכול
למיתו דגין דיכול לומר
לאחר אמתו, אלא קודם
שזבזבו מי שחטפו וזה טו
(ועי"ל טו). אינהו הוה
דלא הא אביהם חייב
להחזיר. כדמלה רבא
הגזול במדא (ק"ב) ותי
אחין עמן לדידיה הוא
דלדוריה רמתא אהדר ליה
דמיס בדרך. דלספיה דקרא
ארישה קאו, אלא תקו
ואס לקמתו, תמור, אלא
לגביה לא אהר (ב"ב טו).
בורות שחין ומעורות.
במתכסין כסן מיס ושותן
מהן וצ"ק (לעיל ג):
מפרש מאי זור ומאי שיה
ומאי מערה (ביצה ב, טו).

רבינו חננאל

אמר ר' יוחנן דבר תורה
גולה המשתנת, כגון שגול
עצים משופין ועשאיין
כלים דאפשר לפרקן
והוא שינוי הדרד למילתיה
וכיוצא. הגולה עצמה
חוזרת בעיניה שני והשיב
את הגולה אשר גזל, מכל
מקום. ועשו דברי תקנה
להיות נוטל דמים מפני
תקנת שבין. מעשה באחד
שביקש לעשות תשובה
אמרו לו. אשתו אם
אתה עושה תשובה אפילו
דמי אבנט אינו שלך
ונמנע ולא עשה תשובה,
באותה שעה אמרו הגולנין
ומלווי ברבית שהחזירו
אין מקבלין מהן וכל
המקבל מהן אין רוח
הכמי נוחה הימנו. אמר
ר' יוחנן בימי רבי נשנית